

جهانی شدن و تاثیرات آن بر نظام سلامت

* سیما رفیعی^۱

چکیده:

زمینه و هدف:

جهانی شدن باز شدن مرزها را به دنبال داشته است به گونه‌ای که موانع را از میان برداشته تا مبادلات مالی، تجاری و فرهنگی فرای مرزهای فیزیکی انجام پذیرند. جهانی شدن، شاخص‌هایی دارد که یکی از آن‌ها سلامتی می‌باشد به بیان دیگر این شاخص می‌تواند در زمان وقوع هرگونه صدمات و آسیب‌هایی که ممکنست بر جامعه وارد آید، اعلام خطر نماید. گفتنی است جهانی شدن و سلامت اثری متقابل بر هم دارند یعنی هر دوی آن‌ها برهم تاثیر گذارند. این مطالعه قصد دارد، پیامدهای پدیده‌ی جهانی شدن بر روی سلامت و مشخصه‌های آن را بررسی نماید.

منابع اطلاعاتی و روش‌های انتخاب منابع:

در این مطالعه مروری سیستماتیک انجام شده، در مجموع ۱۲ مقاله به زبان انگلیسی و فارسی انتخاب شده است. در انتخاب مقالات انگلیسی از پایگاه داده‌ی دانشگاه علوم پزشکی تهران شامل: PUBMED و OVID و نیز Google Scholar، Yahoo Search استفاده شده است که با تایپ کلید واژه‌های جهانی شدن و سلامت در محل جستجوی هر یک از پایگاه‌های داده، همچنین با استفاده از and/or میان واژه‌های انتخابی به جستجوی مقالات مرتبط پرداخته‌ایم. همچنین ۲ مقاله فارسی از طریق پایگاه‌های داده‌ی SID، Iran doc، Iranmedix، جستجو شد و اطلاعاتی از آن‌ها به دست آمد.

ترکیب مطالب و نتایج:

این مقاله به توصیف چارچوب معنایی تاثیرات جهانی شدن بر نظام سلامت می‌پردازد. این چارچوب از سوی «وودوارد» ارائه شده که به دو مفهوم جهانی شدن و سلامت می‌پردازد. این چارچوب در سه مرحله توسعه یافته است: ۱- تعریف مفهوم سلامت جمعیت و تعیین عوامل تاثیر گذار بر سلامت ۲- تعریف مفهوم جهانی شدن و تعیین ابعاد اصلی آن ۳- ساختن یک مدل مفهومی برای جهانی شدن و سلامت این چارچوب ابتدا به تعیین عوامل تاثیر گذار اصلی در سلامت و سپس به ابعاد مهم فرایند جهانی شدن می‌پردازد. این چارچوب معنایی بیان می‌دارد که جهانی شدن روی ابعاد ساختاری، اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی و محیطی سلامت اثر می‌گذارد. همچنین دیدگاه ارزشمندی را در مورد این که چگونه می‌توان پیچیدگی مطالعات در حوزه‌ی تاثیرات جهانی شدن بر سلامت را می‌توان سازماندهی کرد، فراهم می‌کند و قادرست تحقیقات تجربی را با مدل‌های ذهنی ممکن ساخته و پایه و اساسی را برای توسعه‌ی سناریوهای آینده در مورد سلامت، فراهم نماید.

نتیجه‌گیری:

جهانی شدن روی ابعاد ساختاری، اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی و محیطی سلامت اثر می‌گذارد. نیاز به وجود بازارهای جهانی و تعاملات در سطح جهان، انتقال سریع اطلاعات، تحرک بازارهای جهان، همگی از ابعاد مهم جهانی شدن هستند. تمام این عوامل، عوامل محتوایی سلامت اند که روی عوامل واسطه‌ای اثر می‌گذارند. عوامل واسطه‌ای شامل سیاست‌های سلامت محور، توسعه اقتصادی، تعاملات اجتماعی، آگاهی و اکوسیستم‌های تولید کالاها و خدمات می‌باشد. از سویی عوامل واسطه‌ای نیز روی عوامل مستقیم تاثیر گذار بر سلامت، مؤثرند. جهانی شدن فرایندی مستقل نیست و تحت تاثیر بسیاری عوامل قرار دارد و نکته مهم آنست که در بین عوامل مستقیم مرتبط با سلامت و نیز عوامل واسطه‌ای تعاملاتی وجود دارد که به پیچیدگی این مدل می‌افزاید. تاثیرات جهانی شدن، توجه به سلامت و عدالت را در این حوزه به دنبال دارد که ما را به این فکر وا می‌دارد که نسل آینده نیز حق برخورداری از محیط و زندگی سالم را دارند.

کلمات کلیدی: توسعه اقتصادی، تعاملات اجتماعی، جهانی شدن، سلامت، سیاست‌های سلامت محور، عوامل موثر

۱- دانشجوی کارشناسی ارشد مدیریت خدمات بهداشتی درمانی، دانشکده ی بهداشت، دانشگاه علوم پزشکی و خدمات بهداشتی درمانی تهران (* نویسنده مسئول)
آدرس: ایران، تهران، دانشگاه علوم پزشکی تهران، دانشکده بهداشت، گروه علوم مدیریت و اقتصاد بهداشت
تلفن: ۰۹۱۲۳۸۸۶۸۱۷ آدرس پست الکترونیک: sima rafie@gmail.com

مقدمه

جهانی شدن باز شدن مرزها را به دنبال داشته است به گونه‌ای که موانع را از میان برداشته تا مبادلات مالی، تجاری و فرهنگی فرای مرزهای فیزیکی انجام پذیرند. در حقیقت این پدیده فراتر از پدیده کلاسیک دولت-ملت-هاست. با پیشرفت تکنولوژی ارتباطات و تجارت آزاد کشورها، موضوع دسترسی بیش از پیش تحت‌تأثیر قرار گرفته به گونه‌ای که کشورها قادرند بیشتر و سریعتر با یکدیگر ارتباط برقرار نمایند که این امر بر سلامتی مردمان این کشورها تأثیرگذار خواهد بود (۱). جهانی شدن، شاخص‌هایی دارد که یکی از آن‌ها سلامتی می‌باشد به بیان دیگر این شاخص می‌تواند در زمان وقوع هرگونه صدمات و آسیب‌هایی که ممکنست بر جامعه وارد آید، اعلام خطر نماید. گفتنی است جهانی شدن و سلامت اثری متقابل بر هم دارند یعنی هر دوی آن‌ها برهم تأثیرگذارند. عواملی چند در رخداد پدیده‌ی جهانی شدن تأثیرگذارند و از سویی این پدیده به دنبال خود پیامدهایی را به همراه دارد. از جمله این تأثیرات را می‌توان در نظام سلامت جستجو نمود بدین معنا که عوامل مشخصه‌ی سلامت، تحت‌تأثیر حرکت‌های جهانی قرار می‌گیرند (۲). همان‌طور که دنیای اطرافمان پیچیده‌تر می‌شود، سلامت نیز به‌عنوان مفهومی متشکل از اجزای به‌هم پیوسته مطرح می‌گردد. این اجزای در هم ادغام یافته شامل: اجزای محیطی، اجتماعی، فرهنگی و اقتصادی می‌باشند. بنابراین سلامت می‌تواند به‌عنوان یک شاخص مطرح باشد که موقعیت و در طولانی مدت، بقای محیط طبیعی و اجتماعی- اقتصادی را بازتاب می‌کند. طبیعت عوامل موثر بر سلامت می‌تواند در چارچوبی اساسی، ادغام یابد که این چارچوب قادرست پیچیدگی چند علیتی سلامت را توضیح دهد. به-منظور تفکیک قائل شدن میان عوامل موثر با طبیعت‌های مختلف، تفاوت میان عوامل اجتماعی، اقتصادی، فرهنگی و محیطی را در نظر می‌گیریم. این عوامل در سلسله‌مراتبی از علت‌ها جای می‌گیرند زیرا که هر یک از عوامل یاد شده، دلایل خاص خود را دارند. به‌عبارتی زنجیره‌ای از عوامل منتهی به یک وضعیت خاص سلامتی می‌شوند، بعضی از این عوامل مستقیماً مسبب بیماری یا سلامتی هستند و برخی دیگر علت‌های واسطه‌ای به‌شمار می‌آیند (۳). جهانی شدن پدیده‌ای پیچیده است که از تعامل و تحول عوامل تکنولوژیکی، فرهنگی، اقتصادی، اجتماعی و محیطی به‌وجود آمده است. بنابراین جهانی شدن امروز را مجموعه‌ای از فرهنگ‌های چند ملیتی، اقتصاد آزاد، سیاست جهانی، تعاملات اجتماعی و تکنولوژیکی می‌دانند. نیاز به وجود ساختارهای حاکمیت جهانی، بازارهای جهانی، تعاملات در سطح جهان، انتقال سریع اطلاعات، تحرک جهانی، تعاملات فرهنگی و تغییرات محیطی در سطح جهان همگی از ابعاد مهم جهانی شدن می‌باشند (۴). تمام این عوامل یاد شده، عوامل محتوایی سلامت می‌باشند که روی عوامل واسطه‌ای سلامت اثر گذارند. از سویی تغییر در عوامل واسطه‌ای نیز اثرات بالقوه‌ای روی سلامتی می‌گذارند. تأثیر جهانی شدن بر هر یک از عوامل مستقیم موثر بر سلامت از سوی تغییر در عوامل واسطه‌ای، تعدیل می‌شود. گفتنی است که سیاست‌های سلامت و نیز سیاست‌های مرتبط با مسائل بهداشتی می‌توانند روی تمامی عوامل مستقیم موثر بر سلامت اثرگذار باشند (۵).

این مطالعه مروری سیستماتیک انجام شده، در مجموع ۱۲ مقاله به زبان انگلیسی و فارسی انتخاب شده است. در انتخاب مقالات انگلیسی از پایگاه داده‌ی دانشگاه علوم پزشکی تهران شامل: PUBMED و OVID و نیز Yahoo Search، Scholar Google استفاده شده است که با تایپ کلید واژه‌های جهانی شدن و سلامت در محل جستجوی هر یک از پایگاه‌های داده، همچنین با استفاده از and/or میان واژه‌های انتخابی به جستجوی مقالات مرتبط پرداخته‌ایم. همچنین ۲ مقاله فارسی از طریق پایگاه‌های داده‌ی Iranmedix، Iran doc، SID، Iranmedix، Iran doc، SID جستجو شد و اطلاعاتی از آن‌ها به‌دست آمد.

ترکیب مطالب و نتایج

برای بیش از ۵ میلیون نفر از مردم جهان، جهانی شدن به معنای افزایش دست‌یابی به آگاهی و تکنولوژی بوده که سطح زندگی انسان‌ها را بهبود بخشیده است. کاهش مرگ و میر در نتیجه گسترش آگاهی افراد جهان، به این مطلب اشاره دارد که سلامت حقی همگانی است. این آگاهی منجر به پایه‌ریزی سیاستی شده است که شامل مکانیزم‌های مالی جدید در جهت پیشگیری از بیماری‌های ایدز، واکسیناسیون، تغذیه مناسب، کاهش مصرف تنباکو و غیره بوده است. این مقاله به توصیف چارچوب معنایی تأثیرات جهانی شدن بر نظام سلامت می‌پردازد (۶). این چارچوب از سوی «وودوارد» ارائه شده که به دو مفهوم جهانی شدن و سلامت می‌پردازد (۷). این چارچوب در سه مرحله توسعه یافته است:

۴- تعریف مفهوم سلامت جمعیت و تعیین عوامل تأثیرگذار بر سلامت

۵- تعریف مفهوم جهانی شدن و تعیین ابعاد اصلی آن

۶- ساختن یک مدل مفهومی برای جهانی شدن و سلامت

این چارچوب ابتدا به تعیین عوامل تأثیرگذار اصلی در سلامت و سپس به ابعاد مهم فرایند جهانی شدن می‌پردازد. این چارچوب معنایی بیان می‌دارد که جهانی شدن روی ابعاد ساختاری، اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی و محیطی سلامت اثر می‌گذارد. همچنین دیدگاه ارزشمندی را در مورد این که چگونه می‌توان پیچیدگی مطالعات در حوزه‌ی تأثیرات جهانی شدن بر سلامت را می‌توان سازماندهی کرد، فراهم می‌کند و قادرست تحقیقات تجربی را با مدل‌های ذهنی ممکن ساخته و پایه و اساسی را برای توسعه‌ی سناریوهای آینده در مورد سلامت، فراهم نماید.

جهانی شدن نیرویی اجتماعی است که از سوی انسان‌ها ایجاد و کنترل می‌شود، چالش اساسی آن است که بتوان مراحل آن را مدیریت نموده و به شیوه‌ای که بهتر از گذشته باشد آن را هدایت نمود (۸). ضروریست تا تأثیر مهم جهانی شدن را روی سلامت (هم اثر مثبت و هم منفی آن را) در نظر بگیریم. بعضی جنبه‌های خاص جهانی شدن ممکنست مزایا یا هزینه‌هایی به‌همراه داشته باشد که البته این امر بستگی به سن، جنس، قومیت، سطح تحصیلات و موقعیت اجتماعی- اقتصادی جمعیت تحت مطالعه دارد (۹). چالش اساسی آن است که تأثیرات متفاوت این پدیده را شناخته و دریابیم که این تأثیرات چگونه میان جوامع مختلف تأثیر گذارند. همچنین نیاز داریم متوجه شویم که چگونه تغییرات جهانی بر محیط، اقتصاد جهانی، تحرک جمعیت و نیز روی عوامل تعیین‌کننده سلامت و نتایج آن تأثیر می‌گذارد.

بیشتر به خدمات جراحی و درمانی که گران و هزینه برند توجه می‌شود. از سویی دخالت‌های کمتر دولت باعث افزایش سرمایه‌گذاری‌های خارجی شده است مثلاً بسیاری داروها از کشورهای دیگر وارد می‌شوند و نظارت دولت در این رابطه کاهش یافته است. مشکلات اجتماعی از جمله بیکاری نیز روی سلامت اثر می‌گذارد، برای بسیاری از دولت‌ها بیکاری به معنای فقر و فقر به معنای عدم دسترسی به خدمات بهداشتی است. تجارت آزاد از جمله عواملی است که تولید داخلی را کاهش داده و بیکاری را در پی می‌آورد (۱۱).

سلامت به عنوان مفهومی متشکل از اجزای بهم پیوسته مطرح می‌شود، این اجزای در هم ادغام یافته شامل:

اجزای محیطی، اجتماعی، فرهنگی، اقتصادی می‌باشد. بنابراین سلامت می‌تواند به عنوان یک شاخص مطرح باشد که موقعیت و در طولانی مدت، بقای محیط اجتماعی، اقتصادی را بازتاب می‌کند. پس سلامت پیچیدگی چند علیتی دارد یعنی مجموعه‌ای از علت‌ها بر سلامت اثر می‌گذارند که مجموع این عوامل به یک وضعیت سلامت منجر می‌شود. بعضی از این عوامل مستقیماً بر سلامت اثر می‌گذارند و بعضی دیگر علت‌های واسطه‌ای هستند. عده ای هم عوامل محتوایی می‌باشند که فراهم‌کننده‌ی زمینه‌ای هستند که در بطن آن سایر عوامل قرار می‌گیرند و عمل می‌کنند. بنابراین جهانی شدن امروز را فرهنگ‌های چندملیتی، اقتصاد آزاد، سیاست جهانی و تعاملات اجتماعی و تکنولوژیکی می‌دانند. نیاز به وجود بازارهای جهانی و تعاملات در سطح جهان، انتقال سریع اطلاعات، تحرک بازارهای جهان، همگی از ابعاد مهم جهانی شدن هستند. تمام این عوامل، عوامل محتوایی سلامت‌اند که روی عوامل واسطه‌ای اثر می‌گذارند. عوامل واسطه‌ای شامل سیاست‌های سلامت محور، توسعه اقتصادی، تعاملات اجتماعی، آگاهی و اکوسیستم‌های تولید کالاها و خدمات است. از سویی عوامل واسطه‌ای نیز روی عوامل مستقیم تأثیرگذار بر سلامت مؤثرند (۱۰).

جهانی شدن فرایندی مستقل نیست و تحت تأثیر بسیاری عوامل قرار دارد و نکته مهم آنست که میان عوامل مستقیم مرتبط با سلامت و نیز عوامل واسطه‌ای تعاملاتی وجود دارد که به پیچیدگی مدل ما می‌افزاید. عوامل واسطه‌ای مؤثر بر سلامت شامل موارد زیر می‌باشد (۱۰):

- ۱) سیاست‌های سلامت
- ۲) رشد اقتصادی
- ۳) تجارت جهانی
- ۴) مهاجرت
- ۵) کالا و خدمات

■ سیاست‌های سلامت: ساختار حاکمیت جهانی در ایجاد سیاست‌های سلامت نقشی مهم دارند. سازمان‌های دارای نقش در حاکمیت سلامت جهانی شامل WHO و بانک جهانی هستند. بانک جهانی نقش مهمی در سلامت ایفا می‌کند، زیرا که به اهمیت وجود سلامت و اثری که روی توسعه اقتصادی دارد اشاره می‌نماید. بانک جهانی تأکید بر دسترسی به اهداف هزاره دارد. بانک جهانی همچنین سیاست‌های سلامت را با سیاست‌های مالی ارتباط داده تا به رشد اقتصاد کشورهای کم درآمد کمک کرده و بدین منظور استراتژی کاهش فقر را در ۱۹۹۹ تعریف نمود. گفته شده که مرکزیت قدرت برای حاکمیت سلامت، از WHO به WTO انتقال یافته است. مثلاً در سال ۲۰۰۲، سازمان تجارت جهانی فرانسه را از واردات پنبه نسوز

در این میان می‌بایست سیاست‌هایی را که به طرز موثرتری تأثیرات سلامت را روی جهانی شدن مدیریت می‌کنند، مشخص نماییم. در این بحث، به توصیف چارچوب معنایی تأثیرات جهانی شدن بر نظام سلامت می‌پردازیم. این چارچوب معنایی بیان می‌کند که جهانی شدن روی ابعاد ساختاری، اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی و محیطی سلامت اثر می‌گذارد. همان‌طور که می‌دانیم سلامت برای تمام جوامع، هدفی پذیرفته شده است اما عدم وجود عدالت در برخورداری از سلامت از جمله چالش‌های اصلی در این میان می‌باشد. انتظاری که ما از وضعیت سلامت در آینده داریم، بسیار مرتبط با جهانی شدن می‌باشد. در گذشته جهانی شدن را یک پروسه‌ی کم و بیش اقتصادی در نظر می‌گرفتند اما امروزه پدیده‌ای جامع‌تر به شمار می‌رود.

چارچوب معنایی مذکور را برای تأثیرگذاری جهانی شدن بر سلامت در نظر می‌گیریم که این چارچوب ۲ عملکرد عمده دارد (۱۰):

- ۱- فراهم کردن یک مدل ذهنی
 - ۲- فراهم کردن پایه و اساسی برای توسعه سناریوهای سلامت در آینده
- این چارچوب بیان می‌دارد که دو دسته عوامل مرتبط با سلامت هستند که تحت تأثیر پدیده‌ی جهانی شدن قرار می‌گیرند. یک دسته از این عوامل به صورت واسطه‌ای با سلامت در ارتباط هستند و دسته‌ی دیگر از جمله عوامل مستقیم به شمار می‌آیند. پیش از آن‌که تأثیر جهانی شدن را بر روی این دو دسته از عوامل بررسی نماییم، جای دارد که به بیان این نکته بپردازیم که تجارت جهانی بر سلامت تأثیرگذار است. امروزه تمام کشورها ملزم به قبول شرایطی‌اند که از سوی بانک جهانی اعمال می‌شود. تجارت جهانی، حجم تجارت را در میان کشورها افزایش داده که از این بابت کشورهای ثروتمند نفع می‌برند، از سویی حتی کشورهای فقیر هم سیاست‌های مرتبط با تجارت جهانی را به‌منظور تطبیق ساختار خود با ساختار جامعه‌ی جهانی مورد توجه قرار داده‌اند. و به طور کلی اگر دولتی بخواهد میزان دخالتش را کاهش دهد، روی بخش سلامت و سرمایه‌گذاری در این بخش اثر می‌گذارد. چون دولت‌ها فراهم‌کنندگان اصلی خدمات بهداشتی و اجراکنندگان اصلی سیاست‌های پیشگیرانه هستند، بنابراین اگر دخالت دولت‌ها در تأمین سلامت کم شود، دسترسی فقرا را به سلامت کاهش خواهد داد. در نتیجه جهانی شدن، خدمات بهداشتی دولتی را کاهش می‌دهد مثلاً در چین، ساکنین روستاها، پرسنل سلامت و نیز کلینیک‌های ضروری را در اختیار ندارند. پرسنل بهداشتی روستاها را ترک کرده‌اند تا به بخش خصوصی بپیوندند. در نتیجه این مردم هستند که برای برخورداری از مراقبت‌های بهداشتی و درمانی از جیب خود مجبورند بپردازند (۱۱). از سویی مزیت این امر آن است که کارایی بالا می‌رود چون این اجازه را می‌دهد که افراد قادر به پرداخت هزینه‌ها، در پرداخت‌ها سهمین شوند. سیاستی که در برخی کشورها حاکم است آن است که به افراد فقیر حق برخورداری از خدمات سلامت رایگان را می‌دهد به این نحو که از فقرا توسط کمیته‌های محلی ثبت نام به عمل می‌آید، اما پروسه‌ای که طی می‌شود تا افراد فقیر از خدمات رایگان بهره‌گیرند و مجاز به استفاده از این نوع خدمات گردند، آن قدر طولانی است که این خانواده‌ها در نهایت مجبور میشوند که یا بدون مراقبت سر کنند و یا هزینه‌های کم‌رکن را بپردازند. خصوصی‌سازی در بخش سلامت به سمت کاهش بهره‌مندی افراد از خدمات پیشگیرانه و ارتقایی می‌شود زیرا که متأسفانه خصوصی‌سازی تمایل فراهم‌کنندگان سلامت را به سمت منافع مالی سوق می‌دهد بنابراین

منع کرد. همان طور که دولت‌ها شرکت‌های بخش خصوصی را جذب می‌کنند تا وظایف گذشته‌ی بخش عمومی را بر عهده گیرند، در سطح جهانی هم این بخش‌های خصوصی و عمومی و مشارکت آن‌ها بیشتر و بیشتر به عنوان شکلی ممکن از حاکمیت جهانی درک می‌شود و می‌تواند تأثیرات مهمی روی سیاست‌های سلامت داشته باشد.

■ توسعه اقتصادی: گروهی موافق این امر هستند که اقتصاد جهانی سودمند است زیرا که اعتقاد دارند، اقتصاد جهانی و بازارهای جهانی رشد و امنیت اقتصادی را ممکن می‌سازد که این امر روی سلامت اثری مطلوب می‌گذارد. حتی مخالفین بیان می‌دارند که نگران کناره‌گیری کشورها از بازارهای جهانی‌اند چون معتقدند خطرات این کناره‌گیری خطرناک است. مثلاً عدم همراهی با تحرک جهانی در سال ۱۹۸۰، به خصوص در شرق آسیا باعث کاهش درآمد بیش از ۷۰ کشور منطقه شد. این امر سبب شد که بسیاری شرکت‌ها از عدم مشارکت خود در بازار جهانی ابراز نگرانی کنند.

■ تجارت جهانی: به علت وجود بازار جهانی و سیستم تجارت جهانی افزایش چشمگیری در تجارت جهانی حاصل آمده است. امروزه تمامی کشورها در تجارت جهانی حضور فعال دارند و بخش قابل توجهی از درآمدها را به تجارت جهانی اختصاص می‌دهند. دامنه‌ی این تجارت بسیار وسیع است و حتی تجارت غیرقانونی دارو را هم شامل می‌شود.

■ مهاجرت: به علت تغییر در ساختارهای ارتباطی و سیستم‌های حمل و نقل، مهاجرت به نسبت زیادی افزایش داشته است. توریسم از آشکارترین اشکال جهانی شدن در بعد فرهنگ است که باعث نزدیکی زمانی مکانی کشورها به یکدیگر شده است. مثال‌های دیگر از مهاجرت‌ها: ماموریت‌ها، سفرهای دانشجویی، سفر بازرگانان، سربازان ارتش، کارکنان سازمان‌های امور خارجه می‌باشند. در کنار این مهاجرت‌های داوطلبانه، انواع نقل مکان‌های افراد به مکان‌های جدید را می‌توان به دلایل اقتصادی، سیاسی و اجتماعی مرتبط دانست.

■ کالا و خدمات: تغییرات محیطی در سطح جهان می‌تواند تأثیرات عمیقی روی تولید کالاها و خدمات برای انسان‌ها داشته باشد. حتی تغییرات آب و هوایی ممکنست اختلالات اکوسیستمی ایجاد کند که سیستم‌های طبیعی کره زمین را متاثر سازد.

عده‌ی کثیری ارتباط میان تنوع زیستی و عملکرد اکوسیستم‌ها را بیان کرده‌اند و افزوده‌اند که حفظ سطحی مشخص از تنوع زیستی برای تامین مناسب کالاها و خدمات ضروریست. اگرچه، این امر هنوز مشخص نیست که چه عملکرد اکوسیستمی برای حفاظت سلامت فیزیکی انسان‌ها لازم است. زیرا که اکوسیستم وظایف زیادی در ارتباط با انسان‌ها ایفا می‌کند، از جمله این که قادرست نیازهای پایه انسان‌ها را مثل غذا، هوا و خاک سالم را فراهم کند. دوم آن که از پراکندگی بیماری‌ها جلوگیری می‌کند و در آخر هم این که منابع ژنتیکی و پزشکی را فراهم می‌کند که برای پیشگیری از بیماری‌ها یا درمان آن‌ها مؤثرست (۱۰).

همچنین جهانی شدن بر روی دسته‌های دیگر از عوامل موثر بر سلامت تأثیرگذارند که این عوامل همانا عوامل مستقیم موثر بر سلامت می‌باشند. از جمله این عوامل خدمات بهداشتی می‌باشد (۱۰). این خدمات تحت تأثیر تغییراتی اند که جهانی شدن مسبب آن است. توسعه اقتصادی و تجاری، افزایش سطح آگاهی و نیز مهاجرت از جمله این تغییرات هستند. با وجود

آن که اهداف سازمان جهانی بهداشت آن است که به دولت‌ها یاری رساند تا خدمات بهداشتی را تقویت نمایند، اما با این حال، مشارکت دولت‌ها در سیاست‌های سلامت کاهش یافته است و نتیجتاً این که سازمان‌های درمانی امروزه بیشتر سیستم اقتصاد آزاد را تجربه می‌کنند. سلامت هر چه بیشتر به‌عنوان یک کالای خصوصی درک می‌شود، بدون توجه به این موضوع که رسیدگی به سلامت چه کسی می‌تواند منفعت بدنبال داشته باشد و سرمایه گذاری روی سلامت چه کسی بهره‌ای بدنبال نخواهد داشت (۱۲). با وجود آن که تجارت خدمات سلامت این گونه در نظر گرفته می‌شود که می‌تواند، انتخاب‌های مشتریان را افزایش دهد، اما بعضی مواقع هم این تجارت در سطح جهانی ممکنست خطرات بلندمدتی در پی داشته باشد مثل خطر جابجایی متخصصان بهداشتی از بخش عمومی به خصوصی که به‌دنبال خود دسترسی ناکافی به مراقبت‌های بهداشتی را به‌همراه می‌آورد (۱۲).

از دیگر عوامل موثر بر سلامت می‌توان محیط اجتماعی را بیان نمود. مکانیزم مرکزی که افراد را به خدمات سلامت ارتباط می‌دهد، سیستم حمایت‌های اجتماعی است. حمایت‌های عاطفی، اطلاعاتی، تامین لوازم ضروری از جمله حمایت‌های اجتماعی می‌باشند. شبکه‌های اجتماعی و ادغامات جوامع به‌طور نزدیکی مرتبط با حمایت‌های اجتماعی می‌باشند. تغییراتی که در نتیجه‌ی جهانی شدن ایجاد می‌شوند مثل ادغام، تعامل و سایر عوامل، میزان حمایت‌های اجتماعی را تحت تأثیر قرار می‌دهد. تعاملات اجتماعی از جمله عواملی اند که حمایت‌های اجتماعی را افزایش می‌دهند و کمک جوامع را به یکدیگر افزایش می‌دهد ولی در مقابل، انزوای اجتماعی تأثیری منفی بر حمایت اجتماعی دارد.

عامل بعدی شیوه یا سبک زندگی است. به علت پراکنده شدن اطلاعات و عقاید ملت‌ها در سطح جهان، شیوه زندگی هم تغییر می‌کند. بسیاری فاکتورهای رفتاری مدرن مثل رژیم غذایی غیر سالم، سیگار کشیدن، مصرف الکل و داروهای غیر قانونی، تأثیری عمیق روی سلامت داشته اند. اگرچه بیماری‌های مزمن از طریق عوامل عفونی قابل انتقال نیستند، اما رفتارهایی که منجر به بروز این بیماری‌ها می‌شوند، از طریق تبلیغات و تعاملات اجتماعی انتقال می‌یابند. تجارت جهانی و بازاریابی در سطح جهانی، مصرف بالای تنباکو، نمک، شکر یا چربی را به‌دنبال داشته است (۱۰).

اگرچه آموزش سلامت می‌تواند نقشی مهم در توسعه‌ی شیوه زندگی سالم داشته باشد ولی در کنار آن، سیاست‌های جهانی نقش مهم و مستقیم در کاهش رفتارهای ناسالم با اعمال مقررات مختلف خواهند داشت (۱۰).

عامل بعدی محیط فیزیکی (پاتوژن‌های بیماری‌زا) می‌باشد. گسترش بیماری‌های عفونی احتمالاً یکی از مهم‌ترین اثرات جهانی شدن است، برای مثال، سارس و گسترش آن در میان کشورهای دنیا نشان می‌دهد که بیماری‌های عفونی بالقوه‌ای هستند که قادرند سریعاً در سطح دنیا گسترش یابند و خطر پاندمی در سطح جهان را بالا ببرند. به علت مهاجرت انسان‌ها، انتقال کالاها، ریسک انتقال بیماری‌های عفونی بالا رفته است (۱۰).

مثلاً تولید غذا وقتی به صورت جهانی درآمد، تجارت و مصرف آن افزایش انتقال غذاهای مولد بیماری را به‌دنبال داشته است. بیماری‌هایی چون ایندزا یا هپاتیت ب، از طریق تولیدات بیولوژیکی آلوده قابل انتقال هستند. تکنولوژی‌های جدید می‌تواند بیماری‌های عفونی را بررسی کرده و مقاومت عوامل عفونی را نسبت به آنتی بیوتیک مشاهده و بررسی نماید (۱۰). جهانی -

اورژانسی پاسخ دهند. جهانی شدن پدیده ای از پیش تعیین شده و واحد نیست بلکه نیرویی طبیعی دارد که مردم را ناگزیر تحت تأثیر قرار می دهد. از سویی جهانی شدن نیرویی اجتماعی است که از سوی انسانها ایجاد و کنترل می شود. چالش اساسی آن است که مراحل آن را مدیریت کرد به شیوه ای که بهتر از گذشته باشد (۱۲).

چارچوب مفهومی بیان شده توانست ارتباطی معنایی در جهت ارائه ی تحقیقات تجربی بیشتر فراهم کند تا با استفاده از مدل ذهنی ارتباط میان جهانی شدن و سلامت شرح داده شود. در واقع روشی مشخص و قانونمند در جهت جهانی شدن و سلامت نیازست که این روش از طریق کسب آگاهی از زمینه های چون پزشکی، اپیدمیولوژی، جامعه شناسی، علوم سیاسی، علم بهداشت، علوم زیستی و اقتصاد به دست می آید. همچنین جهانی شدن تأثیرات عمیقی بر وضعیت جوامع دارد که فرصت ها و نیز تهدیداتی را با خود به همراه می آورد. به علاوه، تأثیر جهانی شدن، توجه به سلامت و عدالت در این حوزه را به دنبال می آورد و ما را به این فکر و می دارد که نسل آینده هم حق برخورداری از محیط و زندگی سالم را دارد. چارچوب مفهومی بیان شده توانست ارتباطی معنایی در جهت ارائه ی تحقیقات تجربی بیشتر فراهم کند تا تحقیقات بیشتر با استفاده از مدل فکری بتواند ارتباط بین جهانی شدن و سلامت را شرح دهد. در واقع یک روش مشخص و قانونمند در جهت جهانی شدن و سلامت نیازست که از طریق آگاهی از زمینه های چون پزشکی، اپیدمیولوژی، جامعه شناسی، علوم سیاسی، بهداشت، علوم زیستی و اقتصاد به دست می آید (۱۰).

این چارچوب، دیدی ارزشمند فراهم می کند در این باره که چگونه پیچیدگی مطالعات مرتبط با تأثیرات سلامت را سازماندهی کنیم. این چارچوب مزایایی چون: فراهم کردن ابزاری جامع در جهت جهانی شدن و نیز ابزاری در جهت سلامت، را به همراه دارد.

شدن سرعت پاسخ به بیماری را افزایش می دهد. امروزه تمایل جهان به سمت شکستن مرزهای کشورهای و انتشار بیماری هاست. بنابراین، سیاست ها و اقدامات انجام شده از جانب سازمان جهانی بهداشت مهم جلوه می کند و تأثیر آن ها در کنترل بیماری های عفونی بسیار مهم و موثر خواهد بود.

نتیجه گیری

عواملی چند بر جهانی شدن اثرگذارند. از سویی این پدیده پیامدهایی را با خود به همراه دارد. از جمله این پیامدها می توان به دولت حداقل، هویت خواهی قومی و خلق جوامع مجازی اشاره نمود. سازمان ها در پاسخ به پدیده ی جهانی شدن باید منعطف تر عمل کنند به نحوی که در تبدیل ایده به عمل سریعتر و در اعمال تغییرات اساسی توانا تر باشند. این ویژگی ها تدابیر بلندمدتی را در سازمان طلب می کنند. ساختن فردا با سختی هایی همراه است که نیازمند مدیران قابل، توانا و با ظرفیت بالا می باشد. دنیای امروز، دنیای ارتباطات، اطلاعات و سرعت و شتاب می باشد. زمان و سرعت به عوامل مهمی تبدیل شده اند. در چنین دنیایی جریان اطلاعات همچون خون زندگی بخش در رگ های سازمان می باشد. بنابراین ساده اندیشی است که جهانی شدن را تنها خوب یا تنها بد تلقی کنیم زیرا که این پدیده هم مزایا و هم معایبی را با خود به همراه دارد (۱۰). مثلاً با مهاجرت که از عواقب جهانی شدن است، بر کشورهای ثروتمند بار مالی تحمیل می شود ولی از سویی با وارد شدن نیروی متخصص به این کشورها، کمبود نیروی متخصصان جبران خواهد شد. از سویی جهانی شدن تهدیداتی را برای کشورهای رو به پیشرفت که در آن ها شیوع بیماری های واگیر بالاست، به همراه دارد. زیرا که تغییرات زمانی آن چنان که گفته شد، روی انتقال بیماری ها موثر بوده و با سرعت سیستم های ارتباطی عفونت ها به سرعت به نقاط مختلف دنیا انتقال می یابند. اما همین عیب، مزیتی نیز به همراه دارد، مثلاً وجود تکنولوژی ارتباطات، سیستم سلامت را قادر می کند تا با سرعت بیشتری به موارد

References

- Cornia GA, Panizza R. The Mortality Crisis of Transitional Economies, Oxford University Press, 2000.
- Dollar D. Is Globalization Good for Your Health? Bulletin of the World Health Organization, 2001, 79: 832-833.
- de Ferranti D. Opening remarks to seminar on globalization. ECLAC-World Bank, Santiago, Chile, 7 March 2002. Available at: <http://www.worldbank.org/> (accessed Jan 2004).
- Ruggie JG. The United Nations and globalization: patterns and limits of institutional adaptation. *Global Governance* 2003; 9: 301-321
- Ravallion M. Growth, "Inequality and Poverty: Looking Beyond Averages, Paper Presented at: UNU/WIDER Conference on Growth and Poverty", Helsinki, 25-26 May 2001 (available at www.wider.unu.edu).
- Kawachi I, Kennedy B, Wilkinson R. *Income Inequality and Health*. New York, the New Press, 1999.
- Lee K. *Globalization and health: an introduction*. London: Palgrave Macmillan. In press
- Addison T, Cornia GA. Income Distribution Policies for Faster Poverty Reduction, Paper Presented at: UNU/WIDER Conference on Growth and Poverty, Helsinki, 25-26 May 2001 (mimeograph) (available at www.wider.unu.edu).
- Banerjee A, Duflo E. Inequality and growth: What Do the Data Say? Paper Presented at: UNU/WIDER Conference on Growth and Poverty, Helsinki, 25-26 May 2001 (available at www.wider.unu.edu).
- World Development Report 2000-2001, Washington DC, World Bank, 2000.
- سجادپور محمدکاظم، جهانی شدن: برداشت ها و پیامدها، وزارت امور خارجه، مرکز چاپ و انتشارات زیرنظر:
- جهانی شدن: بزرگی وحید، صباغیان علی، فرصت ها و تهدیدها، موسسه مطالعات و پژوهش های بازرگانی، شرکت چاپ و نشر بازرگانی